

ПИРОЖОК О. С.

ст. викладач

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

МЕЛЬНИК Ю. В.

магістрант

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

У статті досліджено питання перевірки незалежними аудиторами розрахунків з оплати праці, методичні прийоми перевірки та її послідовність. Розглянуто типові помилки й порушення, які можуть виникати при обліку праці та її оплати; визначено їх вплив на достовірність фінансової звітності й дотримання українського законодавства. Встановлено, що аудит розрахунків з оплати праці є одним із найбільш діючих факторів економічної політики підприємства, що особливо наочно проглядається в сучасних умовах.

Ключові слова: аудит, методика, облік, оплата праці, порушення, відповідальність.

ПИРОЖОК О. С.

ст. преподаватель

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

МЕЛЬНИК Ю. В.

магистрант

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА РАСЧЕТОВ ПО ОПЛАТЕ ТРУДА

В статье исследован вопрос проверки независимыми аудиторами расчетов по оплате труда, методические приемы проверки и ее последовательность. Рассмотрены типичные ошибки и нарушения, которые могут появляться при учёте труда и его оплаты; определено их влияние на достоверность финансовой отчётности и соблюдение украинского законодательства. Установлено, что аудит расчетов по оплате труда является одним из наиболее действенных факторов экономической политики предприятия, особенно наглядно просматривается в современных условиях.

Ключевые слова: аудит, методика, учет, оплата труда, нарушения, ответственность.

PYROZHOK O. S.

senior lecturer

Private Higher Educational Institution "Khmelnitskyi Economical University"

MELNIK Y. V.

master's degree student

Private Higher Educational Institution "Khmelnitskyi Economical University"

PECULIARITIES OF CARRING OUT OF AUDIT LABOR REMUNERATION

The questions of verification of calculations labor remuneration by the independent public accountants, methodical receptions of verification and its consistency are examined in the article. Typical errors and irregularities that may arise in accounting of labor and its remuneration are considered; their impact on the reliability of financial reporting and compliance with Ukrainian legislation has been determined. It has been established that audit of calculations labor remuneration is one of the most effective factors of the economic policies of the enterprise, which is particularly clearly seen in the modern world.

Key words: audit, methodology, account, labor remuneration, violation, responsibility.

p_oksana_82@ukr.net

Постановка проблеми. Незалежно від ситуації, яка складається в країні, в будь-який період економічної стабільності чи потрясінь – питання щодо розрахунків з оплати праці завжди має актуальне значення, оскільки оплата праці є досить важливою ланкою системи

соціально-трудова відносина і найскладнішою у вирішенні соціально-економічною проблемою. Розрахунки з оплати праці – це одна з найбільш трудомістких ділянок аудиторської перевірки, яка потребує значної уваги як бухгалтерів, так і аудиторів. Досить часто в обліку розрахунків з оплати праці виникає багато умисних і ненавмисних помилок і порушень, які нерідко пов'язані з постійними змінами законодавства у сфері трудових відносин та мають бути виявлені при аудиторській перевірці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення теорії, методології обліку й аудиту розрахунків з оплати праці та аналізу ефективності використання трудових ресурсів зробили такі вітчизняні вчені, як: М. Г. Акулов, Н. В. Вітвицька, А. В. Драбаніч, Т. В. Євась, І. Т. Новіков, М. Ф. Огійчук, І. І. Рагуліна та ін. Проте проблема адекватного застосування методики аудиторської перевірки розрахунків з оплати праці на українських підприємствах донині залишається актуальною.

Постановка завдання. Основне завдання роботи полягає у вивченні та дослідженні особливостей аудиту розрахунків з оплати праці на підприємствах, оскільки оплата праці – це стаття витрат, яка відіграє важливу роль у формуванні собівартості продукції (послуг), тому до неї завжди необхідно підходити з особливою увагою для забезпечення раціонального використання грошових ресурсів та їх економії на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Аудит у сфері праці – це система заходів зі збору інформації, її аналізу й оцінки на цій основі ефективності діяльності підприємства з організації праці та її оплати. Об'єктом аудиту є трудовий колектив, персонал підприємства та розрахунки з ним, його діяльність. З метою аудиту персонал підприємства і його праця представляються у вигляді системи показників, що дозволяють охарактеризувати: результативність, ефективність функціонування трудового колективу; ефективність систем оплати праці; результативність організації робочих місць, розподілу робіт; ефективність використання робочого часу та ін.

Мета аудиту розрахунків з оплати праці – встановити дотримання підприємством чинного законодавства з оплати праці та правильність відображення господарських операцій в обліку; отримання достатніх доказів упевненості в ефективності їх використання, достовірності відображення та розкриття інформації відповідно до діючих принципів та тверджень (якісних аспектів) подання фінансової звітності та оцінка здатності підприємства забезпечувати відтворювальну, стимулювальну, регулювальну та соціальну функції заробітної плати для забезпечення подальшої безперервної діяльності підприємства.

Під час перевірки розрахунків з оплати праці аудитор, з одного боку, важливо переконатися в дотриманні підприємством чинного законодавства про оплату праці, відсутності порушень умов оплати праці працівників, а з іншого боку – перевірити правильність здійснених відрахувань податків і зборів із заробітної плати працівників, а також відповідність відображення операцій в бухгалтерському обліку і достовірність їх висвітлення у фінансовій звітності підприємства [3].

До найважливіших завдань аудиту розрахунків з працівниками з оплати праці належать:

- перевірка обліку особового складу працівників підприємства;
- перевірка правильності документального оформлення розрахунків з оплати праці;
- перевірка правильності нарахування основної, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат;
- перевірка правильності розрахунку середньої заробітної плати;
- перевірка обґрунтованості віднесення витрат на оплату праці на собівартість продукції або на витрати операційної діяльності, які не включаються до собівартості реалізованої продукції;
- вивчення правильності розподілу витрат на оплату праці між видами готової продукції (виконаних робіт, наданих послуг) та по звітних періодах;
- перевірка своєчасності розрахунків з працівниками з оплати праці;
- перевірка правильності нарахувань на фонд оплати праці та утримань із заробітної

плати, своєчасність їх сплати відповідним органам;

- перевірка стану обліку розрахунків з працівниками з оплати праці;
- перевірка своєчасності виплати заробітної плати тощо.

Методом вибіркової перевірки аудитор аналізує правильність нарахування заробітної плати та інших виплат працівникам підприємства.

Під час перевірки аудитор повинен встановити відповідність аналітичного обліку (особові рахунки, розрахунково-платіжні, розрахункові, платіжні відомості заробітної плати по синтетичному рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці».

При цьому необхідно порівняти залишок, який відображається в балансі по статті «Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці» на 1-ше число з даними розрахунково-платіжної або розрахункової відомості, а суму заборгованості по розрахункових відомостях з сумами особових рахунків та з сумами платіжних відомостей, по яких заробітна плата виплачена працівникам.

Наприклад, перевіряючи розрахунково-платіжні, платіжні відомості, аудитор повинен упевнитися, чи отримували певну суму грошей особи, вказані в платіжній відомості. Під час дослідження виплати заробітної плати за роботи за трудовими угодами аудитор повинен перевірити чи дійсно виконувалася така робота.

Крім того, дуже важливо перевірити правильність підрахунків підсумків до виплати на руки працівникам як по вертикалі, так і по горизонталі. На практиці часто мають місце такі випадки: при арифметичній перевірці правильності підсумків у розрахунковій відомості суми нарахованої заробітної плати вказані правильно, вірно відображені суми відрахувань і утримань, правильно визначена заборгованість на кінець місяця. Однак, підраховуючи окремі суми в графі «Разом нараховано», аудитор з'ясує, що в рядку «Разом» проставлена більша сума, таку саму різницю аудитор визначить при перевірці графі «До видачі» і рядка «Разом». Таким чином, при арифметичній перевірці даних розрахунково-платіжних відомостей аудитор розкриває крадіжки грошових коштів.

Джерелами аудиторської перевірки обліку розрахунків із заробітної плати можуть бути (рис. 1):



Рис. 1. Джерела аудиторської перевірки обліку розрахунків із заробітної плати (джерело: розроблено за даними [3])

У практиці дуже часто причинами відхилень між даними аналітичного й синтетичного обліку рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці» можуть бути перекручення даних унаслідок зловживань (завуалювання видатку грошей шляхом вилучення з фонду споживання різних виплат і утримань); неповне утримання авансів; повторне списання грошових документів з віднесенням виплат за ними в дебет рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці»; зменшення дебіторської заборгованості або збільшення кредиторської заборгованості під час перенесення сальдо з однієї розрахункової відомості до іншої [2].

У таблиці 1 описано можливі порушення у сфері обліку оплати праці та їх вплив на достовірність бухгалтерської звітності та дотримання чинного законодавства [3].

Таблиця 1

Можливі порушення та їх вплив на достовірність інформації

Характер можливих порушень	Вплив порушення на достовірність бухгалтерської звітності і дотримання законодавства	Методи та прийоми встановлення
Не ведуться табелі обліку робочого часу.	Суттєво ускладнюється контроль за правильністю обліку відпрацьованого часу на підприємстві.	Документальна перевірка, опитування, огляд, спостереження, тестування.
Включення до відомостей підставних осіб.	Можливість приховування прибутків з метою ухилення від сплати податків. Завищення даних про матеріальні затрати.	Зустрічна перевірка.
Завищення суми «Разом до виплати».	Викривлення даних у розрахунково-платіжній відомості. Неправильний розрахунок з працівниками. Можливість розкрадання коштів з каси.	Документальна перевірка, арифметична перевірка.
Неповне нарахування та утримання авансів.	Виникають розбіжності між показниками, відображеними в розрахункових і платіжних відомостях, зведеннях по заробітній платі, записях на рахунках синтетичного і аналітичного обліку і вихідними даними первинних документів. Як наслідок – необґрунтовані виплати, можливість розкрадання коштів.	Документальна перевірка, зустрічна перевірка.
Неправильне визначення обсягів виконаних робіт.	Викривлення розрахунків основної й додаткової оплати праці у всіх галузях та за категоріями працівників.	Зіставлення обсягів робіт, вказаних у первинних документах з обліку праці, з аналогічними показниками технологічних карт, документів щодо оприбуткування готової продукції; Контрольний обмір фактично виконаних робіт.
Неправильний розрахунок податку на доходи фізичних осіб (ПДФО).	Помилка в розрахунку податку на доходи фізичних осіб і, як наслідок, викривлення розрахунків з бюджетом по податку.	Документальна перевірка, арифметична перевірка (перерахунок), запит; звірка, аналітичні процедури.
Неправильний розрахунок єдиного соціального внеску.	У зв'язку з неправильним застосуванням бази нарахування або розміру страхових тарифів відбувається викривлення розрахунків з Пенсійним фондом України.	Документальна перевірка, арифметична перевірка (перерахунок), запит; звірка, аналітичні процедури.
Неправильне застосування тарифних ставок.	Неправильне нарахування та виплата заробітної плати; неправильний розрахунок середнього заробітку і відповідно сум відпускних, лікарняних.	Зіставленням зі збірниками виробітку і тарифікаційними довідниками.

На заключному етапі аудиторською групою проводиться формування пакету робочих документів щодо проведеної перевірки, а також складання звіту аудитора і надання його

разом з робочою документацією керівнику групи. Виявлені зауваження, запитання, які з погляду аудитора підлягають подальшому аналізу та обробці, формуються у вигляді робочого документа за встановленою формою. У звітних документах наводяться висновки та рекомендації щодо виявлених порушень та зауважень з обов'язковим зазначенням посилання на відповідний нормативний документ. Робочі та звітні документи аудитора, підшиті в окрему папку за встановленою формою, надаються керівнику групи для включення результатів у звіт.

Таким чином, важливим напрямом удосконалення обліку розрахунків з оплати праці є правильна організація процесу, підприємство повинно підходити до неї обґрунтовано, враховуючи нормативно-правові акти, використовуючи результати наукових досліджень. Організація обліку розрахунків з працівниками повинна включати: розробку методики узагальнення заробітної плати; вибір реєстрів аналітичного та синтетичного обліку; розподіл робіт між бухгалтерами та проведення оперативного контролю за правильністю розрахунків.

Висновки. Отже, аудит розрахунків з оплати праці як елемент виявлення резервів підвищення ефективності і прибутковості підприємства є одним із найбільш діючих факторів економічної політики підприємства, що особливо наочно проглядається в сучасних умовах. Чисто методично аудит містить у собі як мікроекономічні, так і макроекономічні питання організації праці і її оплати та охоплює практично всі елементи трудових відносин. Систематичне проведення аудиторських перевірок дає можливість правильно оцінити стан і розвиток трудових відносин на підприємстві. Тому перспективи подальшого дослідження аудиту розрахунків з оплати праці на підприємствах є важливим інструментом забезпечення правильного обліку праці та її оплати, достовірності й повноти інформації, наведеної у відповідних формах фінансової, податкової та статистичної звітності. Чітка і прозора побудова аудиту розрахунків з оплати праці підвищує роль фінансового контролю за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємств.

Список використаних джерел

1. Акулов М. Г. Економіка праці і соціально-трудова відносини [Текст] : навч. посіб. / [М. Г. Акулов, А. В. Драбаніч, Т. В. Євась та ін.]. – К. : Центр учб. літ., 2012. – 328 с.
2. Ангеловська О. В. Аудит розрахунків з оплати праці та типові помилки і порушення, що можуть бути виявлені при його проведенні / О. В. Ангеловська, Л. В. Синяєва // Зб. наук. пр. Таврійс. держ. агротехнолог. ун-ту (Серія «Економічні науки»). – № 1 (25). – 2014. – С. 14-18.
3. Жогова О. Б. Аудит розрахунків з оплати праці [Текст] / О. Б. Жогова // Незалежний аудитор. – 2013. – № 7 (18). – С. 10-15.
4. Калина П. В. Облік та аналіз заробітної плати на підприємстві [Текст] / П. В. Калина // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 2. – С. 61-64.
5. Мельник Т. Г. Методологія аудиту розрахунків з працівниками по оплаті праці [Електронний ресурс] / Т. Г. Мельник // Вісн. Київс. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/melnyk-t-methodology-of-audit-of-calculations-with-workers-on-the-payment-labou_14759.pdf.
6. Хлинїна Н. Б. Аудит розрахунків з оплати праці та типові порушення, виявлені при його проведенні [Електронний ресурс] / Н. Б. Хлинїна // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2013_1_30.pdf.
7. Ярмішко С. В. Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та шляхи їх удосконалення [Електронний ресурс] / С. В. Ярмішко // Управління розвитком. – 2013. – № 15. – С. 140-142. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_15_63.pdf.